

POSTANOWIENIE

Dnia 1 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Sadowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

SSN Krzysztof Wiak

w sprawie ze skargi B. T.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie
o sygn. III AUa 997/19,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej
i Spraw Publicznych w dniu 1 marca 2023 r.,

**1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym
w Krakowie w sprawie sygn. akt III AUa 997/19 nastąpiła
przewlekłość postępowania;**

**2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie
terminu posiedzenia w sprawie III AUa 997/19 w terminie trzech
miesięcy od dnia zwrotu akt;**

**3. przyznaje Skarżącemu od Skarbu Państwa – Sądu
Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w wysokości 3 000
(trzy tysiące) zł;**

**4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w
Krakowie na rzecz Skarżącego kwotę 240 (dwieście czterdzieści)
zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;**

**5. nakazuje zwrócić B. T. kwotę 200 (dwieście) zł uiszczonej
tytułem opłaty od skargi.**

UZASADNIENIE

B. T. (dalej: „Skarżący”), działając przez profesjonalnego pełnomocnika – adwokata, na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 75, dalej: „u.s.p.p.”) wniósł o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie pod sygn. akt: III AUa 997/19,
2. wydanie Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie polecenia w sprawie o sygn. akt: III AUa 997/19 wyznaczenia terminu rozprawy, w terminie do 14 dni od zwrócenia przez Sąd Najwyższy akt do Sądu Apelacyjnego w Krakowie po rozpoznaniu niniejszej skargi,
3. zasądzenie na podstawie art. 12 ust. 4 u.s.p.p. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącego kwoty: 3000 zł,
4. zasądzenie od Skarbu Państwa-Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu Skarżący podniósł, że sprawa zawisła przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie pod sygn. akt: III AUa 997/19 toczy się już prawie trzy i pół roku (wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 17 lipca 2019 r.), w sprawie nie jest wyznaczony termin rozprawy pozwalający na zakończenie sprawy. Tymczasem Ubezpieczony, który jest osobą w starszym wieku (ur. 4 lipca 1957 r.) bezskutecznie oczekuje na rozpoznanie sprawy dotyczącej wysokości jego emerytury. Skarżący podniósł, że sprawy emerytalne winny być rozpoznawane w pierwszej kolejności, dotyczą bowiem zabezpieczenia życiowych potrzeb ubezpieczonego, będącego w wieku emerytalnym. Tym samym charakter niniejszej sprawy, jak również niespotykana jak na warunki polskiego sądownictwa przewlekłość, polegająca na braku wyznaczenia w sprawie rozprawy przez ponad trzy i pół roku, przemawiają za koniecznością uwzględnienia całości żądań niniejszej skargi.

W odpowiedzi na powyższe, Skarb Państwa – Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie (dalej: „Prezes SA”) wniósł o oddalenie skargi B. T. na naruszenie jego prawa jako strony do rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie III Wydziałem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych pod sygn. III AUa 997/19, a w przypadku jej uznania – o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

W uzasadnieniu Prezes SA podniósł, że w zakresie długości oczekiwania na termin rozprawy w III Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, to związanie wylosowanym składem orzekającym (zgodnie ze zmienionymi od dnia 1 lutego 2019 r. zasadami wyłaniania składów wieloosobowych wg Regulaminu urzędowania sądów powszechnych) powodowało do lipca 2021 r. konieczność tworzenia grafiku rozpraw z uwzględnieniem obecności wszystkich wylosowanych członków składu. Rozpoznawanie spraw zgodnie z zasadą kolejności wpływu oznacza, że terminy rozpraw (lub posiedzeń niejawnych, na których rozpoznaje się apelacje) wyznaczane są w pierwszej kolejności dla spraw o „najstarszych” sygnaturach. W referatach sędziów nadal oczekują na terminy rozpraw sprawy, które wpłynęły w II połowie 2018 r. Terminy wyznaczanych rozpraw wynikają z liczby spraw wpływających do Wydziału w ostatnich latach oraz obsady kadrowej (liczne odejścia w stan spoczynku sędziów i nieobsadzanie zwolnionych stanowisk). W konsekwencji, w związku z wakacjami w Wydziale (obecnie 7 wakatów) spowodowanymi przejściem sędziów w stan spoczynku oraz stałym wpływem spraw, rosną zaległości i wydłużają się terminy rozpoznawania spraw, które wynoszą obecnie ok. 36 miesięcy. Na dzień 1 stycznia 2023 r. pozostało do rozpoznania 5799 spraw wszystkich kategorii (z wyłączeniem WSCP i WSCU), które podlegają rozdysponowaniu pomiędzy ośmiu sędziów. Prezes SA wskazał także na długotrwałe braki kadrowe, wynikające z nieobsadzania zwalnianych etatów sędziowskich. W III Wydziale orzeka aktualnie ośmiu sędziów (w tym dwóch delegowanych), w tym część w zmniejszonym wymiarze (Przewodniczący Wydziału i Sędzia Wizytator). Tymczasem limit etatów w Wydziale wynosi trzynaście. Zwiększenie liczby wyznaczonych spraw przez sędziów orzekających w III Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w Krakowie nie było i nadal nie jest możliwe, zaś zmiana tej sytuacji

pozostaje poza możliwościami i kompetencjami Prezesa Sądu Apelacyjnego. Dodatkowe opóźnienia spowodował stan epidemii COVID-19, z powodu którego przez około 3 miesiące nie odbywały się żadne rozprawy (wyznaczone uległy odwołaniu, nowe zaś terminy mogły być wyznaczane dopiero od połowy czerwca 2020 r.). W ten sposób przesunęła się cała kolejka oczekujących na termin spraw. Jest to dodatkowa przyczyna oczekiwania na rozprawę, niemniej dominujące są przyczyny wynikające z nadmiernych obciążeń.

Uwzględniając zatem stopień „obciążenia” sędziów III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych tutejszego sądu sprawami, zdaniem Prezesa SA, nie można uznać, aby w niniejszej sprawie wystąpiła przewlekłość, za którą w jakimkolwiek stopniu odpowiedzialny byłby sędzia referent. Nadto Prezes SA wskazał, że przedmiotowa sprawa nie należy do kategorii spraw pilnych, rozpoznawanych w pierwszej kolejności, do których należą sprawy o przyznanie emerytury i renty.

Reasumując Prezes SA podniósł, że brak terminu rozprawy lub wyznaczenie go po upływie znacznego okresu od przedstawienia akt Sądowi Apelacyjnemu nie wynika z opieszałości w rozpoznawaniu tej i innych spraw wskutek zaniedbań Prezesa Sądu Apelacyjnego, Przewodniczącego Wydziału, czy sędziego referenta, lecz jest rezultatem braku takich warunków kadrowych, biurowych i proceduralnych, które umożliwiałyby szybkie i rzetelne rozpoznanie takiej liczby spraw, jakie wpływają do Sądu Apelacyjnego, na co zwracał uwagę Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawie Rutkowski i inni przeciwko Polsce i na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z 12 lipca 2017 r., III SPP 28/17.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga zasługiwała na uwzględnienie w całości.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 u.s.p.p. strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych

i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

W myśl art. 2 ust. 2 u.s.p.p. dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W ustawie o skardze na przewlekłość postępowania nie sprecyzowano, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W orzecznictwie przyjmuje się, że pod pojęciem tym należy rozumieć wielomiesięczną beczynność sądu, polegającą na niewyznaczeniu rozprawy bądź niepodjęciu czynności (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 października 2020 r., I NSP 151/20; z 12 maja 2020 r., I NSP 37/20; z 14 listopada 2019 r., I NSP 151/19; z 11 września 2019 r., I NSP 88/19; z 12 grudnia 2018 r., I NSP 40/18). W odniesieniu do postępowania apelacyjnego wskazuje się, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku beczynności sądu drugiej instancji, polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w ciągu 12 miesięcy od daty wpłynięcia apelacji (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 marca 2019 r., I NSP 88/18; z 6 września 2019 r., I NSP 74/19; z 31 października 2019 r., I NSP 134/19; z 19 grudnia 2019 r., I NSP 173/19).

W sprawie III AUa 997/19, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie akta wraz z apelacją wpłynęły do III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 17 lipca 2019 r., tego samego dnia dokonano losowania sędziego sprawozdawcy. Od tego dnia sprawa oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy, zgodnie z kolejnością wpływu. Przedmiotem niniejszego postępowania są decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Kielcach z dnia 13 lipca 2017 r. Znak [...] oraz od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Kielcach z

dnia 24 lipca 2017 r., Znak [...] w sprawie o ponowne ustalenie kapitału początkowego i wysokość emerytury, natomiast wyrokiem z 20 maja 2019 r., V U 2138/17 Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił odwołanie Skarżącego.

Wobec powyższego bezczynność Sądu w sprawie jest oczywista. Brak podejmowania dalszych czynności, po wyznaczeniu sędziego sprawozdawcy, zmierzających do prawomocnego zakończenia spraw trwał ponad trzy i pół roku. Taki stan sprawy nie był spowodowany działaniami podejmowanymi przez strony postępowania. Prowadzi to do wniosku, że w sprawie III AUa 997/19 toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie doszło do nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu sprawy w przedstawionym wyżej znaczeniu.

Odnosząc się do stanowiska Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego znaczny wpływ spraw, problemy kadrowe, jak i inne kłopoty organizacyjne, pozostają bez wpływu na stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie, w której wniesiono skargę. Państwo, reprezentowane przez Skarb Państwa – Prezesa Sądu, ponosi odpowiedzialność za zapewnienie właściwej organizacji sądownictwa, w tym należytej obsady kadrowej sądów (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; z 24 maja 2019 r., I NSP 29/19; z 5 czerwca 2019 r., I NSP 39/19; 27 października 2020 r., I NSP 145/20; z 9 grudnia 2020 r., I NSP 179/20), niezależnie od tego, czy Prezes Sądu ma decydujący wpływ na jego organizację, czy też problemy wynikają przede wszystkim z decyzji innych organów władzy (strukturalnych lub systemowych). Ustawa nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecnictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 czerwca 2019 r., I NSP 37/19; z 5 czerwca 2019 r., I NSP 39/19; z 21 maja 2019 r., I NSP 21/19; z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18).

W związku z powyższym, na podstawie art. 12 ust. 2 u.s.p.p., Sąd Najwyższy orzekł, że w postępowaniu III AUa 997/19 toczącym się

przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie, doszło do przewlekłości postępowania. Podkreślić jednak należy, że stwierdzona przewlekłość postępowania nie nastąpiła z winy sędziego sprawozdawcy, ale jest efektem niedoborów kadrowych w Sądzie, a tym samym obciążającej Państwo (Skarb Państwa) niewłaściwej organizacji sądownictwa.

Według art. 12 ust. 4 u.s.p.p. uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, a w przypadku skargi na przewlekłość postępowania prowadzonego przez komornika – od komornika, sumę pieniężną w wysokości od 2000 do 20 000 zł. Suma pieniężna zasądzona w związku ze stwierdzoną przewlekłością stanowi swego rodzaju rekompensatę za zwłokę w rozpoznaniu sprawy, a z drugiej strony – pełni także rolę sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 marca 2018 r., III SPP 14/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 64/18; z 9 grudnia 2020 r., I NSP 149/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

Wysokość zasądzonej sumy powinna uwzględniać okoliczności sprawy i być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 października 2014 r., KSP 8/14; z 14 października 2020 r., I NSP 111/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 161/20). Wysokość sumy pieniężnej wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

Sąd Najwyższy uznał za uzasadnione w okolicznościach niniejszej sprawy zasądzenie na rzecz Skarżącego od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumy pieniężnej w wysokości 3000 zł, uznając tym samym roszczenie Skarżącego w całości, o czym Sąd Najwyższy orzekł, jak w punkcie 3 sentencji.

Z akt sprawy III AUa 997/19 Sądu Apelacyjnego w Krakowie nie wynika, aby w chwili wniesienia skargi na przewlekłość postępowania zostało wyznaczone posiedzenie w sprawie. Wobec powyższego Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12

ust. 3 u.s.p.p. zalecił Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie terminu rozpoznania apelacji Skarżącego w terminie 3 miesięcy od daty zwrotu akt sprawy temu sądowi.

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 u.s.p.p. oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.) Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wobec uiszczenia przez Skarżącego nienależnej w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych, opłaty od skargi na przewlekłość postępowania sądowego, Sąd Najwyższy na podstawie art. 80 ust. 1 w zw. z art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 1125) nakazał jej zwrot, o czym orzekł w punkcie 5 sentencji.